

Contextualisering onderzoek: *Breedband en Verbeelding*

Bert Anciaux, minister van Cultuur, Jeugd, Sport en Brussel

E-cultuur en breedband

Vooraf

Binnen mijn ambtsperiode 2004-2009 heb ik e-cultuur als aandachtspunt binnen het cultuurbeleid opgenomen. De centrale doelstelling bestond erin de eerste bouwstenen te leggen voor een e-cultuurbeleid in wording en ontwikkeling.

In opvolging van deze doelstelling werkte het Departement CJSB i.s.m. het toenmalige Digitaal Platform van de steunpunten IAK en IBK – nu gefusioneerd tot BAM – in 2005 en 2006 aan een adviesnota die resulteerde in de publicatie 'E-cultuur. Bouwstenen voor praktijk en beleid'.

In het voorwoord van deze publicatie gaf ik aan dat vragen over de onafwendbare impact van nieuwe technologieën niet uit de weg mogen worden gegaan, maar expliciet aandacht moeten krijgen en beantwoord worden. Heel dit proces vraagt de nodige en begrijpelijke tijd en ruimte, maar ik beschouw het wel als een opdracht van elke actor binnen het cultuurveld om zich te verhouden tot e-cultuur en doorheen de praktijk de nodige expertise en ervaring op te bouwen. E-cultuur is immers een maatschappelijke uitdaging die, als een onderstroom, iedereen beïnvloedt en van elk een aangepaste beleidsvoering vraagt. Daarom zijn de inspanningen binnen het huidige Vlaamse cultuurbeleid voor e-cultuur vooral gericht op informeren en sensibiliseren, op het verkennen van mogelijkheden, op het zoeken naar kansen buiten ons beleidsdomein, op het zoeken en verspreiden van goede praktijken enzovoort. Dit betekent evenzeer het stimuleren van een prioriteitsstelling rond e-cultuur binnen de autonome beleidsplanning van de instellingen en voorzieningen.

Breedband voor cultuur?

Een gedeelte van de huidige cultuurproductie, –distributie en –participatie is vandaag de dag maar mogelijk door de aanwezigheid van een performante technologische infrastructuur.

Nieuwe artistieke creaties, de ontsluiting van digitaal cultureel erfgoed, het streamen van live-optredens of het raadplegen van multimediale bestanden zoals foto's en films hebben breedbandverbindingen en bandbreedte nodig.

De toegang maar ook de technische, juridische en financiële organisatie van dergelijke infrastructuur vormen voor diverse (publieke) sectoren een uitdaging.

Uit verkennend onderzoek (2004 en 2005) bleek dat het potentieel en het algemene belang van breedband stilaan erkend worden, maar dat een referentiekader ontbreekt en de verbeelding m.b.t. toepassingen beperkt is. Daarnaast waren de behoeften aan breedband veelal ongekend en nog niet in kaart gebracht. Er bestond voorts weinig inzicht in de huidige en toekomstige noden van de diverse culturele velden op het vlak van breedband en hoe dit zich kan vertalen naar bruikbare (overkoepelende) modellen op het vlak van breedbandvoorziening voor de diverse sectoren.

Het boek 'E-cultuur. Bouwstenen voor praktijk en beleid' (2006) haalde het belang aan van een onderzoek naar de behoeften, toepassingen en (samenwerkings)modellen voor breedband in cultuur en kadert dit o.m. in een hechtere samenwerking tussen de diverse beleidsdomeinen, in het bijzonder het beleidsdomein Cultuur, Jeugd, Sport en Media, het beleidsdomein Economie, Wetenschap en Innovatie en het beleidsdomein Onderwijs en Vorming (blz. 244). Deze aanbeveling leidde in 2007 tot een onderzoek naar de toepassingen, behoeften en modellen voor breedband en cultuur.

Het onderzoek: Breedband en Verbeelding. Een onderzoek naar toepassingen, behoeften en modellen voor breedband voor cultuur

Opzet van het onderzoek

Het onderzoek diende niet alleen inzichten te bieden op het gebied van de verschillende toepassingen en behoeften van de culturele sectoren inzake breedband, maar tevens mogelijke modellen te inventariseren die in aanmerking komen voor breedbandvoorziening voor de diverse culturele sectoren. Op die manier moet de Vlaamse cultuuroverheid meer zicht krijgen op de mogelijke stappen die zij, of bij uitbreiding de Vlaamse Regering, op dit vlak kan ondernemen.

Concreet werden aan de onderzoekers volgende vragen gesteld:

- 1) Een basisinventaris van de mogelijke culturele of cultuurgerelateerde toepassingen van breedband;
- 2) Een onderzoek naar de aard en behoeften aan breedband in de diverse culturele velden: sociaal-cultureel werk voor jeugd en volwassen (o.a. bibliotheken), cultureel erfgoed en kunsten;
- 3) Een beschrijving van mogelijke modellen om breedband te voorzien voor de diverse culturele velden. Meer specifiek ging het om het aanreiken van modellen bruikbaar per cultureel veld en mogelijke overkoepelende modellen die uitgaan van samenwerking tussen culturele velden (en ruimer) op het vlak van breedbandvoorziening. De diverse scenario's moesten inzicht aanreiken over voor- en nadelen op basis van een aantal criteria zoals technische performantie, kostprijs, duurzaamheid, ...
- 4) De bevindingen dienden aanleiding te geven tot het formuleren van mogelijke acties die de Vlaamse cultuuroverheid en bij uitbreiding de Vlaamse regering zou kunnen ondernemen zodat een potentieel performante breedbandinfrastructuur ook ruim gebruikt kon worden in de verschillende culturele velden.

Het onderzoek werd uitgevoerd door onderzoekscentrum IBBT/SMIT van de Vrije Universiteit Brussel in samenwerking met de onderzoeksgroep IBBT/MICT van de Universiteit Gent en de afdeling ICT en beleid van de Nederlandse onderzoeksinstituut TNO.

Aanbevelingen

De aanbevelingen in het onderzoek 'Breedband en Verbeelding' situeren zich op drie vlakken:

- breedbandtoepassingen
- breedbandinfrastructuur
- transparant beleid

Zonder exhaustief te zijn, sommen we enkele van de aanbevelingen op:

- Onderzoek de bestaande decreten en fondsen en tracht duidelijkheid te scheppen over mogelijkheden voor breedbandprojecten. Schep ook duidelijkheid rond het mogelijke exclusieve karakter van aangesproken subsidies (sluit de ene subsidiebron de ander uit?) Verspreid een nota naar de cultuursector die aangeeft waar breedbandprojecten op dit moment kunnen worden ingediend (en waar zeker niet) en aan welke voorwaarden ze moeten voldoen.
- Creëer een programma Culturele Breedbandpioniers. Laat de initiatiefnemers hun eigen voorstel linken aan een bestaand expertisecentrum (vb. een cultureel steunpunt, een onderzoekscentrum, een bedrijf, een culturele instelling). Ondersteun in het project ook een minimale coaching vanuit dat expertisecentrum.
- Zoek aansluiting bij het innovatiebeleid. Concreet kunnen samen met culturele steunpunten gesprekken worden georganiseerd met IWT, IBBT en CultuurInvest. Tracht deze gesprekken en eventuele samenwerking te faciliteren. Deze gesprekken kunnen de start zijn van een samenwerking op het vlak van breedband tussen cultuur en industrie.

- Stimuleer interdisciplinaire samenwerking door de herschikking van een deel van de sectorspecifieke fondsen in een crosssectoraal breedbandfonds.
- Zet een grootschalig Vlaams project op voor de digitalisering van erfgoedcontent. Zorg ervoor dat het project gebruik maakt van duurzame formaten en standaarden. Koppel de ondersteuning van toekomstige erfgoedprojecten aan dit project.
- Ondersteun een proefproject waarbij enkele grote instellingen actief op het vlak van audiovisuele kunsten breedbandige data kunnen uitwisselen zonder zich in eerste instantie te moeten bekommeren om ontsluiting van materiaal naar het grote publiek.
- Creëer een technisch aanspreekpunt voor de culturele sector, zij het op subsectoraal niveau via de steunpunten, zij het op sectoroverkoepelend niveau
- Organiseer een juridische beleidsstudie rond de impact van de huidige auteursrechten op de evolutie binnen breedband en cultuur en formuleer een traject om deze problematiek aan te pakken.
- Beschouw breedbandtoepassingen als extra kanalen om cultuurparticipatie te vergroten, te verbreden en te verdiepen. Voorzie in de projectsubsidies ruimte om laagdrempelige toepassingen te ondersteunen die ook een minder digitaal geletterd publiek in contact kan brengen met culturele inhoud. Aldus kan dergelijke geletterdheid gestimuleerd worden.
- Onderzoek de politieke wil op federaal niveau om de doelgroep van BELNET uit te breiden naar de culturele sector.
- Creëer een formeel overlegorgaan rond breedband met vertegenwoordigers uit het Departement Cultuur, Jeugd, Sport en Media, het Departement Economie, Wetenschap en Innovatie, en het Departement Onderwijs en Vorming; of zorg op zijn minst dat breedband bespreekbaar is binnen bestaande overlegfora.

Opvolging en concrete acties m.b.t. de geformuleerde beleidsaanbevelingen

Eens te meer blijkt uit de geformuleerde beleidsopties dat een onderzoek naar infrastructuur niet los staat van de toepassingen en de mogelijkheden die deze infrastructuur biedt. M.a.w. het gaat niet louter om bandbreedte, servers en verbindingen, maar vooral wat men ermee wil en kan doen. Op die manier werd het onderzoek al gauw veel meer een onderzoek naar de e-cultuurpraktijk dan louter een onderzoek naar infrastructuur. Uit de survey, maar vooral uit de focusgroepsgesprekken bleek nogmaals dat er nood is aan kennis- en praktijkontwikkeling, aan experimenteeruimte en een actieve steun en sturing door de overheid. Daartoe worden totnogtoe de werkingsmiddelen e-cultuur ingezet. We denken in dit verband aan de projecten die in 2007 werden opgezet zoals een studiedag rond participatie in e-cultuur en gaming, aan de bijdrage aan het IBBT-project Erfgoed 2.0 en aan de leer- en demonstratieprojecten 'interculturaliteit en e-cultuur' en 'Expo'58 en de Verhalentafel'. Ook de proeftuinen e-cultuur binnen het participatiedecreet zouden hier van grote betekenis moeten kunnen zijn – ook op het vlak van participatie en het bevorderen van digitale geletterdheid.

Bovendien worden er eveneens voorbereidende en concrete stappen gezet in het kader van andere aanbevelingen in het rapport.

Zo beantwoorden de projecten BOM-Vlaanderen en POKUMON in grote mate aan de aanbeveling een proefproject te ondersteunen waarbij enkele instellingen op het vlak van audiovisuele kunsten breedbandige data kunnen uitwisselen. Een aantal actoren uit het culturele veld hebben alvast – door zich te engageren in deze projecten – de uitdaging aangegaan.

In het kader van beleidsvoorbereidend werk wordt ook samenwerking opgezet met het IBBT en het Departement Economie, Wetenschap en Innovatie – net zoals er administratief overleg plaatsvindt met het Departement Onderwijs en Vorming aangaande ICT-gerelateerde ontwikkelingen.

Het Departement CJSM neemt het verder op zich om de beleidsaanbevelingen verder te bekijken en uit te werken in functie van de volgende Regering.